NATIONALE
HOGE
RAAD
PERSONEN met een
HANDICAP

# POSITIENOTA

## SPECIFIEKE FINANCIËLE VOORZIENINGEN VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

Goedgekeurd door de plenaire vergadering
van 20/01/2014

## 1. INLEIDING

Het hoofd kunnen bieden aan de uitgaven van het dagelijks leven (huisvesting, voeding, kleding, …), aan gezondheidskosten en aan de meerkosten die een handicap met zich meebrengt en daarnaast een actief sociaal leven kunnen leiden, zijn van essentieel belang voor de integratie van personen met een handicap in de maatschappij. Daarvoor is een voldoende hoog inkomen nodig. Talrijke personen met een handicap leven echter met inkomens die onder de armoedegrens liggen, zoals de Handilab-studie[1] heeft uitgewezen.

Hun handicap en de gebrekkige primaire toegang tot een hele reeks goederen en diensten veroorzaken aanzienlijke meerkosten voor personen met een handicap, meerkosten die de andere burgers niet hebben. De persoon is in wezen het slachtoffer van zijn handicap. De financiële en economische crisis heeft er bovendien voor gezorgd dat een hele reeks maatregelen ter ondersteuning van de zwaksten werden afgeremd of zelfs teruggeschroefd.

In het licht van die vaststelling, heeft de Nationale hoge raad voor personen met een handicap (NHRPH) beslist om een positienota op te maken betreffende de specifieke financiële voorzieningen voor personen met een handicap.

De NHRPH heeft eerder reeds een positienota opgemaakt over de tewerkstelling van personen met een handicap. Beide nota's vullen elkaar aan.

De inkomens van personen met een handicap kunnen uit verschillende bronnen komen. Bovenop de inkomens hebben sommige sociale en fiscale tegemoetkomingen en compensaties die niet als inkomen worden beschouwd eveneens een rechtstreekse invloed op de financiële middelen van personen met een handicap.

Naargelang hun situatie hebben personen met een handicap toegang tot verschillende inkomensbronnen, zoals:

- Inkomsten uit werk;
- Tegemoetkomingen van de sociale zekerheid: werkloosheid, arbeidsongeschiktheids- of invaliditeitsuitkeringen, verhoogde kinderbijslag;
- Inkomsten uit vergoedingen van een privéverzekering;
- Inkomsten uit vergoedingen van het Fonds voor de beroepsziekten of het Fonds voor arbeidsongevallen;
- Tegemoetkomingen toegekend aan oorlogsslachtoffers en militaire slachtoffers in vredestijd;
- Pensioenen;
- Tegemoetkomingen van de sociale bijstand: inkomensgarantie voor ouderen (IGO), …;

Deze nota zal focussen of de voorzieningen die specifiek bedoeld zijn voor personen met een handicap, namelijk:

- De inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap;
- De tegemoetkomingen ter compensatie van de meerkosten die een handicap met zich meebrengt: de integratietegemoetkoming, de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden en de tegemoeting voor hulp van derden;
- De sociale en fiscale compensaties.

[1] Sociaal-economische positie van personen met een handicap en analyse van de effectiviteit van tegemoetkomingen aan personen met een handicap (HANDILAB)
http://www.belspo.be/belspo/fedra/proj.asp?l=nl&COD=AG/KK/154

## 2. VOORAF: HET INKOMENSVRAAGSTUK IN HET VERDRAG VAN DE VERENIGDE NATIES INZAKE DE RECHTEN VAN PERSONEN MET EEN HANDICAP

In het kader van deze nota, wenst de NHRPH de beginselen van artikel 28 van het Verdrag in herinnering te brengen:

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op een behoorlijke levensstandaard voor henzelf en voor hun gezinnen, met inbegrip van voldoende voeding, kleding en huisvesting en op de voortdurende verbetering van hun levensomstandigheden, en nemen passende maatregelen om de verwezenlijking van dit recht zonder discriminatie op grond van handicap te beschermen en te bevorderen.
2. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op sociale bescherming en op het genot van dat recht zonder discriminatie op grond van handicap, en nemen passende maatregelen om de verwezenlijking van dat recht te waarborgen en te stimuleren, met inbegrip van maatregelen om:

   a) de gelijke toegang voor personen met een handicap tot voorzieningen op het gebied van schoon water te waarborgen, alsmede toegang te waarborgen tot passende en betaalbare diensten, instrumenten en andere vormen van ondersteuning voor aan de handicap gerelateerde behoeften;

   b) de toegang voor personen met een handicap, in het bijzonder voor vrouwen, meisjes en ouderen met een handicap, tot programma's ten behoeve van sociale bescherming en het terugdringen van de armoede te waarborgen;

   c) voor personen met een handicap en hun gezinnen die in armoede leven de toegang tot hulp van de Staat te waarborgen, voor aan de handicap gerelateerde kosten, met inbegrip van adequate training, advisering, financiële hulp en respijtzorg;

   d) de toegang voor personen met een handicap te waarborgen tot volkshuisvestingsprogramma's;

   e) de toegang voor personen met een handicap te waarborgen tot pensioensuitkeringen en -programma's.

## 3. BEGINSELEN DIE DE NHRPH ONDERSTEUNT EN VERDEDIGT MET BETREKKING TOT DE SPECIFIEKE FINANCIËLE VOORZIENINGEN VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

### 3.1 De inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap (IVT)

- De hervorming van de wet van 1987 moet ertoe leiden dat iedere persoon met een handicap over een waardig inkomen kan beschikken, dat hem toelaat zich te integreren in alle domeinen van het leven.

- Zonder de daadwerkelijke uitvoering van de hervorming van de wet van 1987 af te wachten, vraagt de NHRPH dat het bedrag van de IVT onmiddellijk zou worden verhoogd, zodat het minstens gelijk zou zijn aan de in België gehanteerde armoedegrens[2]. Vervolgens vraagt de NHRPH dat het bedrag van de IVT geleidelijk aan zou worden verhoogd, om binnen een redelijke termijn tot het niveau van een toereikend inkomen te komen.

  De HANDILAB-studie stelde drie verschillende maatregelen voor om tot een toereikend inkomen te komen. Volgens de NHRPH vormen deze drie maatregelen een interessante piste om geleidelijk aan tot een toereikend inkomen voor personen met een handicap te komen[3].

- Aanpassing van de tegemoetkomingen en van de berekening ervan aan de welvaart.

  De bedragen van de tegemoetkomingen en de inkomensgrenzen moeten worden aangepast aan de welvaart: de inspanningen met het oog op de herwaardering van de grensbedragen waarmee in het verleden werd ingestemd, moeten worden voortgezet opdat personen met een handicap op een daadwerkelijke herwaardering van hun tegemoetkomingen zouden kunnen rekenen. Enkel de inkomensvervangende tegemoetkoming aanpassen leidt er in sommige omstandigheden toe dat bij personen met een handicap die zowel een tegemoetkoming als een vervangingsinkomen ontvangen, de aanpassing van de tegemoetkoming aan de welvaart wordt tenietgedaan omdat ook het vervangingsinkomen wordt aangepast.

---

[2] In België wordt de armoedegrens als volgt berekend: hij is gelijk aan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen op individueel niveau.
(Bron: http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/arbeid_leven/eu-silc/armoede/ )

[3] Sociaal-economische positie van personen met een handicap en analyse van de effectiviteit van tegemoetkomingen aan personen met een handicap (HANDILAB)
http://www.belspo.be/belspo/fedra/proj.asp?l=nl&COD=AG/KK/154 (pagina 80 e.v.)

## 3.2 Integratietegemoetkoming (IT), tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden (THAB)

De integratietegemoetkoming en de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden kunnen niet worden beschouwd als een inkomen van de persoon met een handicap. Het gaat om steun die wordt toegekend in functie van de ernst van de handicap en de bedoeling ervan is de niet te becijferen kosten die de handicap met zich meebrengt te compenseren.

Het is niet normaal dat de integratietegemoetkoming of de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden moet worden gebruikt om kosten te dekken die gedekt zouden moeten worden door andere voorzieningen (zoals de verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen). Dat is niet de bedoeling van de integratietegemoetkoming en de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden. Dergelijke uitgaven moeten kunnen worden gedekt met het "basisinkomen" van de persoon, dus eventueel met de inkomensvervangende tegemoetkoming.

- Noch de integratietegemoetkoming (tegemoetkoming bedoeld voor personen met verminderde zelfredzaamheid of van wie het gebrek aan zelfredzaamheid is erkend), noch de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden mogen worden beschouwd als een inkomen. Ze mogen niet gebruikt worden als compensatie voor te lage inkomens en in het bijzonder te lage vervangingsinkomens.

Noch de integratietegemoetkoming, noch de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden zijn inkomens. Ze mogen in geen geval in aanmerking worden genomen voor de toekenning van sociale steun (OCMW) of voor de berekening van de bijdrage van de persoon met een handicap voor de sociale hulpdiensten.

- Noch de integratietegemoetkoming, noch de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden mogen in bij het inkomen van de persoon worden gerekend met het oog op de toekenning van andere rechten.

- De hervorming van de wet van 1987 moet ervoor zorgen dat de integratietegemoetkoming wordt toegekend zonder rekening te houden met het inkomen.

Thans zijn de inkomensgrenzen voor de berekening van de integratietegemoetkoming lager wanneer de persoon een vervangingsinkomen ontvangt. Personen met een handicap die gewerkt hebben verliezen hun integratietegemoetkoming geheel of gedeeltelijk wanneer ze een vervangingsinkomen (brugpensioen, werkloosheid,…) ontvangen. Talrijke personen met een handicap kunnen wegens hun handicap echter geen volledige loopbaan werken of een andere tewerkstelling vinden.

- Zonder de daadwerkelijke uitvoering van deze hervorming (niet in aanmerking nemen van de inkomens voor de toekenning van de integratietegemoetkoming) af te wachten, moeten de inkomensgrenzen voor de berekening van de integratietegemoetkoming worden verhoogd wanneer de persoon een vervangingsinkomen ontvangt, opdat hij niet langer zijn volledige integratietegemoetkoming zou verliezen.

Thans ontvangen de personen die hetzelfde aantal punten krijgen bij de evaluatie van hun handicap een lager bedrag wanneer ze recht hebben op de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden dan wanneer ze recht hebben op een integratietegemoetkoming. Dat is niet logisch, want de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden en de integratietegemoetkoming streven dezelfde doelstellingen na: de meerkosten die de handicap met zich meebrengt compenseren.

- De bedragen die worden toegekend in het kader van de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden moeten worden verhoogd, zodat ze gelijk zijn aan de bedragen van de integratietegemoetkoming.

## 3.3 Tegemoetkomingen voor personen met een handicap en inkomsten uit werk

Een betaalde job uitoefenen stelt personen met een handicap in staat om een inkomen te hebben. Er zijn echter obstakels voor de tewerkstelling van personen met een handicap. Daarom herinnert de NHRPH aan zijn positienota over de tewerkstelling van personen met een handicap.

In die nota komt onder andere het volgende aan bod:

- de bijzondere moeilijkheid voor personen met een handicap om een baan te vinden:

  Om een inkomen uit werk te ontvangen, moet men een baan kunnen vinden. Personen met een handicap worden met talrijke moeilijkheden geconfronteerd op hun zoektocht naar werk: discriminatie, vooroordelen van de werknemers en de arbeidsbemiddelingsdiensten, mobiliteitsproblemen, onaangepaste werkplaatsen, … Het is dan ook van essentieel belang dat de overheden en alle actoren uit de tewerkstellingssector de handen in elkaar slaan om deze obstakels te elimineren om zo een verhoging van de tewerkstellingsgraad van personen met een handicap mogelijk te maken.

- de bestaande werkloosheidsvallen:

  Talrijke personen met een handicap aarzelen om te gaan werken uit angst om financieel bestraft te worden. De werkloosheidsvallen kunnen verschillende vormen aannemen:

  - wanneer een persoon met een handicap zijn baan verliest of er om een of andere reden moet mee stoppen en hij geen recht heeft op werkloosheidsuitkeringen of arbeidsongeschiktheidsvergoedingen, moet hij opnieuw een aanvraag voor een IVT indienen. Die procedure duurt lang en er is geen zekerheid over het bedrag dat zal worden toegekend;

  - de integratietegemoetkoming is thans gekoppeld aan het gezinsinkomen van de personen. Gaan werken houdt dan ook voor een aantal personen met een handicap in dat ze geen integratietegemoetkoming meer zullen ontvangen en dus ook geen recht meer zullen hebben op de sociale compensaties die gekoppeld zijn aan het recht op de integratietegemoetkoming. Als de balans wordt opgemaakt tussen de inkomsten uit werk en de vermindering of het verlies van de integratietegemoetkomingen en de daarvan afgeleide rechten, houdt gaan werken voor heel wat personen met een handicap een financieel verlies in;

  - omdat de vrijgestelde bedragen voor de berekening van de integratietegemoetkoming verschillen naargelang de aard van het inkomen, kan de integratietegemoetkoming van personen met een handicap die een werkloosheidsuitkering ontvangen of bruggepensioneerd zijn, verlaagd of volledig ingetrokken worden.

- De NHRPH verwacht dat de beleidsverantwoordelijken en alle betrokken actoren rekening houden met standpunten die zijn beschreven in de positienota over de tewerkstelling van personen met een handicap en dat er maatregelen zouden worden genomen om de tewerkstelling van personen met een handicap mogelijk en gemakkelijker te maken.

- Wanneer een persoon met een handicap heeft gewerkt maar geen recht heeft op werkloosheidsuitkeringen of arbeidsongeschiktheidsvergoedingen, moet hij gemakkelijk en snel kunnen terugvallen op de IVT.

- Om te voorkomen dat onverschuldigd uitbetaalde bedragen moeten worden teruggevorderd en om beter voeling te hebben met de situatie van de persoon met een handicap, zou de administratie jaarlijks een controle moeten uitvoeren. De bedragen van de tegemoetkomingen zouden dan kunnen worden aangepast zonder dat bedragen moeten worden teruggevorderd die eventueel onverschuldigd zouden zijn uitbetaald aan de gerechtigde.

### 3.4 Fiscale en sociale rechten en compensaties

Personen met een handicap kunnen bepaalde sociale en fiscale rechten en compensaties genieten, ofwel op basis van de erkenning van hun handicap of van een bepaalde handicapgraad, ofwel op voorwaarde dat ze daadwerkelijk een tegemoetkoming voor personen met een handicap ontvangen.

- De fiscale en sociale rechten en compensaties die personen met een handicap genieten op basis van de erkenning van hun handicap of van een bepaalde handicapgraad moeten absoluut behouden blijven, ongeacht de keuzes die worden gemaakt in de nieuwe wetgeving inzake de tegemoetkomingen voor personen met een handicap. De afschaffing van deze fiscale voordelen zou de uitgaven die een handicap met zich meebrengt immers aanzienlijk verhogen.

- De sociale en fiscale rechten en compensaties die thans worden toegekend op voorwaarde dat iemand daadwerkelijk een tegemoetkoming voor personen met een handicap ontvangt, moeten worden losgekoppeld van de integratietegemoetkoming. Wanneer een persoon met een handicap immers een baan vindt, wordt de integratietegemoetkoming herzien en soms ingetrokken op basis van het loon dat de persoon ontvangt. Daardoor verliest de persoon ook bepaalde rechten of compensaties en heeft hij uiteindelijk soms een lager globaal inkomen wanneer hij werkt.

- De NHRPH vraagt dat deze sociale rechten en compensaties zouden worden toegepast op basis van duidelijke en uniforme richtlijnen (bv.: lager btw-tarief bij de aankoop van een wagen) en zouden worden aangepast aan de technische en technologische evoluties (bv.: internet en gsm).

**Ter herinnering**

# Artikel 28 van het VN-Verdrag

## Behoorlijke levensstandaard en sociale bescherming

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op een behoorlijke levensstandaard voor henzelf en voor hun gezinnen, met inbegrip van voldoende voeding, kleding en huisvesting en op de voortdurende verbetering van hun levensomstandigheden, en nemen passende maatregelen om de uitoefening van dit recht zonder discriminatie op grond van handicap te beschermen en te bevorderen.

2. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op sociale bescherming en op het genot van dat recht zonder discriminatie op grond van handicap, en nemen passende maatregelen om de verwezenlijking van dat recht te waarborgen en te stimuleren, met inbegrip van maatregelen om:

   a) de gelijke toegang voor personen met een handicap tot voorzieningen op het gebied van zuiver water te waarborgen, alsmede toegang te waarborgen tot passende en betaalbare diensten, instrumenten en andere vormen van ondersteuning voor aan de handicap gerelateerde behoeften;

   b) de toegang voor personen met een handicap, in het bijzonder voor vrouwen, meisjes en ouderen, tot programma's voor sociale bescherming en het terugdringen van de armoede te waarborgen;

   c) voor personen met een handicap en hun gezinnen die in armoede leven de toegang tot hulp van de overheid te waarborgen, voor aan de handicap gerelateerde kosten, met inbegrip van adequate training, advisering, financiële hulp en mantelzorgondersteunende zorg;

   d) de toegang voor personen met een handicap te waarborgen tot sociale huisvestingsprogramma's;

   e) de toegang voor personen met een handicap te waarborgen tot pensioensuitkeringen en -programma's.